

N:o 214.

Af herr **S. A. K. Natt och Dag** m. fl., om anslag af 900,000 kronor för anläggande af fasta undervattens-torpedbatterier vid Ox djupet och vid stora inloppet till Karlskrona.

Uti proposition till 1903 års Riksdag hade Kungl. Maj:t begärt anslag till bland annat ett *undervattens-torpedbatteri* vid Oscar-Fredriksborg. Detta batteris hufvudsakliga betydelse, enligt hvad af motiveeringen framgick, skulle vara att vid befaradt fredsbrott — och vi kunna tillägga *neutralitetsbrott* — trygga hufvudstaden med alla dess dyrbara anläggningar för öfverrumpling från sjösidan; detta särskildt vid sådana förhållanden, att anfall kan tänkas ifrågakomma utan föregående varning, vare sig samtidigt med eller till och med före afgifvandet af krigsförklaring eller ultimatum. Vid detta tillfälle afslog emellertid Riksdagen den gjorda framställningen, därför att frågan om torpedbatteriet var förbunden med frågan om upprensning af Ox djupet och att man därför ej kunde öfverskåda förslaget ekonomiska konsekvenser.

Under allra senaste tiden hafva emellertid händelser inträffat, hvilka i hög grad inverka på denna frågas bedömande, ja till och med äro så viktiga, att man, under för handen varande omständigheter, skulle önska, att omförmälda proposition innehållit förslag om anläggandet af ett liknande torpedbatteri äfven vid inloppet till Karlskrona, och att Riksdagen då beviljat anslagen till såväl det ena som det andra. Vi behöfva i detta sammanhang knappast uttala, att vi härmed åsyfta händelserna i Ostasien och närmast vid Port Arthur.

Det skulle nämligen kunna tänkas, att här förut omnämnda riksdagsbeslut nu står hindrande i vägen, och då det i allt fall icke är lämp-

ligt, att *under numera inträffade förhållanden* ett dylikt uttalande och anslag från Riksdagens sida kvarstår, som eventuellt kan föranleda, att Riksdagen inför nationen får bära ansvaret för hvad som möjligen kan finnas vara underlåtet för att, gentemot neutralitetsbrott förmedelst öfverrumpling, trygga två så viktiga platser som Stockholm — landets hufvudstad, och Karlskrona — förläggningssorten för dess flottas hufvudstyrka, tillåta vi oss att åter upptaga den tanke, som låg till grund för Kungl. Maj:ts äskande af anslag till ett undervattens-torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg, samt att jämväl utsträcka vårt förslag till en liknande försvarsanordning vid Stora inloppet till Karlskrona.

Angående det tillskott i försvarskraft, ett dylikt torpedbatteri skulle medföra, yttrades i 1903 års statsverksproposition bland annat följande:

»I sammanhang härmed borde emellertid äfven framhållas det betydande tillskott i trygghet emot fientliga fartygs genomträngningsförsök, som skulle kunna vinnas genom anläggning — — — af ett fast undervattenstorpedbatteri. Redan 1879 års kommitté för behandling af vissa frågor rörande försvaret af inloppen till Stockholm visste att uppskatta det kraftiga hjälpmedel för sundets försvar, som ett dylikt batteri skulle utgöra, och upptog därför frågan om anläggande af ett sådant vid Oxdjupet samt lät uppgöra förslag härtill. Detta kom emellertid ej att ingå i den föreslagna planen för befästningsanordningarna; men — — — då konstruktionen af fasta torpedbatterier under senare tid gått betydligt framåt, ansåge sig myndigheterna böra påpeka, hurusom ett sådant batteri vid Oxdjupet skulle bilda en ytterst värdefull länk i den kedja af försvarsanordningar, som från sjösidan spärrade tillträdet till Stockholm.» Af detta utdrag ur statsverkspropositionen framgår, att frågan om ett fast torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg (Oxdjupet) nu är 25 år gammal, utan att ändock något dylikt batteri blifvit en verklighet.

Huru välbehöfligt ett dylikt batteri ändock är, det lär oss krigshistorien. Redan under segelfartygens dagar hände det, att sund och genomfarter, hvilka ej voro försedda med passiva hinder utan endast försvarades förmedelst artilleri, trots befästningarnes eld passerades af fientliga fartyg. Efter ångans införande såsom drifkraft å krigsfartygen, hafva dessa erhållit än större förmåga att forcera en passage, som försvaras uteslutande af artillerield. Numera kräfvos det mer än någonsin tillförene att *ytterligare försvarsanordningar* anordnas, såsom t. ex. försänkningar, minlinjer eller *torpedbatterier*, hvarigenom fartygen hindras från att omedelbart forcera genomfarten och i stället tvingas att *först*

undanröja eller oskadliggöra dessa sistnämnda försvarsanordningar, innan en genomfart försökes. Hvad härvidlag försänkningar beträffar, kunna sådana ej öfverallt användas öfver farvattnets hela bredd, t. ex. uti Ox djupet eller i Stora inloppet till Karlskrona, hvarest *segelrännor* måste finnas. Minlinjer lida af det felet, att de dels *taga rätt lång tid* — vid bredare lopp flera dagar — att i större antal utlägga; dels ej kunna hållas ständigt utlagda under fred, dels slutligen af fienden relativt lätt kunna oskadliggöras genom kontraminering, eller dylikt. *Ett fast undervattens-torpedbatteri är däremot lätt att hålla i ständig beredskap, samt är därtill oåtkomligt för fienden, så länge den fästning, hvarest det är anordnad, ännu befinner sig i våra händer.* Det kan ej åtkommas utifrån, vare sig genom artillerield eller på annat sätt, och kan, om omständigheterna så erfordra, i hvarje ögonblick vara klart för torpedskott.

Hade dylika försvarsanordningar funnits vid de många sjöfästningar, som, ofta på nära håll, förbipasserades af fientliga fartyg under nordamerikanska inbördeskriget, hade de talrika farledsforceringarna därunder ej kunnat äga rum. Tillvaron af minlinjer, torpedbatterier och dylikt tvingar nämligen de anfallande fartygen att *under ferdubbelt längre tid än som kräves vid en enbar genomfart uppehålla sig inom skothåll för fästningens artilleri.* Härigenom får artillerielden tillräcklig tid att göra vederbörlig verkan. Det är alltså denna *växelverkan* mellan artilleriet och spärrningsanordningarna, som gifver styrka åt en farleds försvar, medan bland alla icke-artilleristiska försvarsanordningar torpedbatterier äro såväl de enda, hvilka verka på längre håll, som ock de fortast användbara. Där återigen dessa spärrningsanordningar (hvertill torpedbatterier räknas) antingen helt och hållet saknas, eller äro bristfälliga, eller där man ej medhunnit deras fullständiga klargörande — någonting som lätt kan hända med mineringar, därest anfallet kommer öfverraskande, men icke gärna med torpedbatterier — har det flera gånger händt, att de fientliga fartygen helt enkelt *ångat förbi befästningarna trots deras artillerield.* Och det är ej enbart pansarfartyg, som så gjort, utan — bland annat just under nordamerikanska inbördeskriget — till och med träfartyg. Sålunda forcerade nordstatsamiralen Farragut, natten mellan den 23 och 24 april 1862, med sin uteslutande af trä-ångfartyg bestående eskader tätt förbi de med tillsammans 126 kanoner, däribland flera af 25 cm. kaliber och flera refflade, bestyckade fästningsverken vid New-Orleans. Något längre fram på sommaren forcerade samme man med sin eskader förbi fästningsverken vid Vicksburg, och detta därtill flera gånger! Många andra exempel att förtiga. Och hvad dessa *trä-ångfartyg* med låg fart förmådde, när det gällde att, mot strömmen,

ånga förbi fästningsverk liggande det ena efter det andra på en sträcka af omkring 2,000 meter, såsom fallet var vid Vicksburg, det kunna, trots artilleriets utveckling, nutidens *pansar-fartyg* med deras större hastighet långt lättare utföra, därest det gällde en forcering förbi t. ex. den *enda* fästning-afskärning, som nu spärrar inloppet till Stockholm — allt för så vidt mineringen där ej medhunnits, eller torpedbatteri ej finnes. Och hvad som här ofvan sagts beträffande forceringsmöjligheterna förbi Oscar-Fredriksborg, *det gäller i än högre grad Karlskrona inlopp*, ty där kunna de största slagskepp röra sig relativt fritt.

Huru ett öfverfall på neutral makt kan gå till, det lär oss händelserna i Danmark 1807. Engelska regeringen hade beslutat att lägga beslag på danska örlogsflottan samt afsände, utan att danska regeringen anade den fara som hotade, i detta ändamål en flotta samt en landstigningskår till Öresund, där expeditionen inträffade i början af augusti. Två andra engelska trupptransporter hade helt kort tid förut passerat Öresund på väg till svenska Pommern, hvarest trupperna landsatts. Den 13 augusti anländer så ett utomordentligt engelskt sändebud, som *fordrade danska örlogsflottans utlämnande*. Underhandlingarna afbrötos emellertid redan samma dag, det engelska sändebudet begärde sitt pass och gick ombord å flottan. Den 16 augusti landstego engelsmännen å Sjælland — danska örlogsflottan låg aftacklad å Köpenhamns varf, medan danska hären, 20,000 man, var samlad i Holstein — hvarpå Köpenhamn kringrändes. I början af september följde så ett tre-dagars bombardemang af staden, som den 5 september nödgades kapitulera, hvarvid danskarne tvungos att till engelsmännen utlämna hela sin örlogsflotta, 18 linjeskepp, 17 fregatter och 40 mindre fartyg.

Detta öfverfall å neutral makt skedde å segelfartygens tid. Det lät sig ej då göra att under hvilka vind- och väderleksförhållanden som helst *med fartygen tränga rakt in i den stads hamn, man ville hota*. Sådant kan däremot utföras med nutidens pansarångfartyg, och alldenstund, såsom anförda exempel från krigshistorien visar, ensamt artillerield ej kan hejda en förbipasserande pansarflotta, *någonting som däremot ett torpedbatteri lätt kan göra*, så anse vi inloppen till såväl hufvudstaden som flottans största förläggningssort, Karlskrona, ej tillräckligt tryggande mot öfverraskande anfall utan dylika torpedbatterier.

Dylika torpedbatterier komma emellertid först till sin fulla rätt såsom skydd mot öfverrumplingar, när intet främmande örlogsfartyg, utom

vid fall af sjönöd, äger inpassera till den sålunda skyddade krigshamnen *utan att därtill på förhand hafva begärt och erhållit tillstånd*. Därjämte bör vederbörande sjöfästningskommendant hafva skyldighet att genom så kallad prejningsbåt förvissa sig om, att hvarje annalkande främmande örlogsfartyg är i rätta ärenden stad, innan det tillåtes att inpassera förbi sjöfästningen. Finnas dylika stadganden, och vi förmoda att de nuvarande bestämmelserna angående främmande örlogsfartygs inpasserande till svenska örlogshamnar under fredstid — hvilka nu medgifva ända till fyra sådana fartygs inlöpande till dessa hamnar utan att tillstånd därtill begäres på förhand — komma att ändras därhän, så kan vid behof hvarje främmande fartyg, som ej erhållit tillstånd att inpassera, med fullt laglig rätt »stoppas» från fästningen vare sig med ett löst kanonskott eller i yttersta fall medelst ett — torpedskott.

Här se vi *ett* af de många tillfällen, då ett torpedbatteri skulle vara af afgörande betydelse, medan ett sådant försvarsmedel under krig skulle gifva hvarje sjöfästning en betydligt ökad förmåga att förhindra en fiendes genombrytningsförsök.

Det fasta undervattenstorpedbatteriet vid Oxdjupet skulle, enligt 1903 års proposition, kosta 348,000 kronor. Ett dylikt batteri vid Stora inloppet till Karlskrona, hvarest terrängförhållandena ej äro lika lämpliga för en dylik anläggning som vid Oscar-Fredriksborg, kan förväntas draga en ytterligare kostnad af omkring 200,000 kronor, alltså omkring 548,000 kronor, eller tillsammans i rundt tal 900,000 kronor.

Vi få därför föreslå,

att Riksdagen, för anläggande af fasta undervattenstorpedbatterier såväl vid Oxdjupet som vid Stora inloppet till Karlskrona, ville för år 1905 bevilja ett belopp af 900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att genast låta påbörja dessa arbetens utförande samt af tillgängliga medel förskjuta det belopp, som härför kan erfordras redan under innevarande år, samt vid anmälan af detta beslut anhålla, att Kungl. Maj:t behagade låta omedelbart påbörja och med största möjliga skyndsamhet fullborda ifrågavarande arbeten.

Stockholm den 1 mars 1904.

S. Natt och Dag.

G. O. Wallenberg.

A. Hedin.

Oscar Trapp.